

KÉZFOGÁSOK

PAVLE UGRINOV

LUGAS

A dús szőlőlomb közt egész nap észrevétlenül megbújó nagy kék fürtre egyszer csak rávetődött az alkonyi napsugár, a fény, amely már nem volt az a perzselő délutáni, sem a kúbirhatatlanul átható déli, de nem is az a metsző, ostromló napfény, hanem valami új, azokat legyőző, felváltó, nyájas és meghitt, a tárgyak tulajdonságait felfedő és kiemelő, a karcsú lugasoszlopokra felfutott tőke legvastagabb ágán termett szőlőfürtöt is beragyogó napesti világosság, amelyet a lugas vesszőből font fehér asztala mellől, karosszékéből figyelt, látva a hirtelen érkező világosságot, amely a gyümölcsös kellős közepébe a meghitt kerti sarok új látványát varázsolja, az egész fürtöt és külön-külön a szőlőbogyókat is bevilágítja, pedig azok szorosan egymás mellett duzzadoznak, és világosságot hint a megvastagodott kocsányokra, amelyek közt többsoros rejtékhálókat szőnek az apró pókok vagy a pillék, ráragyog a minden egyes szemet és a kocsányokat is hamvassá varázsoló tiszta, leheletvékony porrétegre, amely kissé elhomályosítja a sajátosságokat, tompítja a színeket, a kék és a zöld árnyalatait, ugyanakkor védi a szenge héjat; a rézsút eső, mélyreható sugarakkal érkező porszemek először a szőlőlevelekre telepedtek, körülszálldosták a tőkét, majd ellepték a szemek puha hamvát, rátapadtak, tétováztak a felszínen, lebegtek, sodródtak a fény valamiféle érzéketlen örvényében, a szőlőbogyókon maradtak vagy tovaszállingóztak az újonnan érkezők rajával; ám ez a világosság, a reggeli, délelőtti és kora délutáni ragyogáshoz oly kevésbé hasonló különös sugárzás valójában nem is igazi világosság, hanem inkább valami megtört fény volt, mindig ugyanazon saját színében élő, de belső ragyogás nélküli, bizonyos barnássárgavörös derengés, majdnem mesterséges, lángot nem lobbantó, még csak nem is melegítő, nem átható, hideget vagy kánikulát, esőt ígérő füledt meleget sem kísérő, csak éppen világosságot adó, hosszan terjedő sötét árnyékokat képező, lényegében semmit meg nem változtató fény volt; amihez ért, elővillantotta színeit, önmagából, saját halvány derengéséből is hozzáadván

egy keveset, és a természet visszanyerte színeit, amelyeket kegyetlenül száműzött, semlegesített, eltörölt az az igazi fény, a délelőtti és a kora délutáni világosság, amely önmagáért és a világ éji sötétből ébredéséért mindent megfosztott tulajdonságaitól, színétől, valódi külsőjétől, arcától; de a kora esti, mondhatni élettelen fény mindezt visszaadta a világnak; visszaadta a pázsit zöldjét, s egy kis feketeséget is hozzávárársolt, visszaadta az öreg körtefa durva kérgének fehéres szürkességét, a szintén szürke, csupasz ágak és a ritka lomb közül most már elővilanó nagy körték pirját és sárga ragyogását, a puszpáng levéllékének sötétzöldjét, a rózsza bíborpirját és mézaranyát, az irisz kékjét, a téglarőt színét és külön a lugas oszlopainak és boltozatának fehérségét, amelyek alatt üdögélt a szemlélő, a fonott asztal, az asztalt körülvevő karosszékek fehérségét és végül a folyondárlevelek és a szőlőtöke zöldjét; de nemcsak hogy visszavarársolta a növények és tárgyak színét, formáját, nemcsak hogy szép nyájasan beragyogta s így kiélezte a világot s vonalait, kihangsúlyozta a határokat, hanem egyben ismét megajándékozta a világot azzal az erőszakkal eltörölt jogával, hogy kedvére, sőt korlátlanul lombosodjék, viragozzék, terjedjék és feloldódván a kegyetlen, jellegtelen nappali fény hatalmas és kibírhatatlan súlya alól, szabadon formálja külsőjét, mert az a perzselő fény egész nap kíméletlenül áradt a növényekre és élőlényekre, fákra és rejtekekre, a lugastól távol álló házra és magára a lugasra, amelyben megrekedt a szellőnyi friss levegő mélküli fülledt hőség, s így a lugas mindaddig túlságosan erős fényárban és ragyogásban úszott, s ezért oszlopai alatt nem lehetett üdögélni, hangok keverékével telt meg, amelyek a fényárban ragyogó lugasba, mint valami oázisba, minden oldalról érkeztek, itt összeütköztek, véget értek vagy kellemetlen zenebonát alkottak a tető alatt fészkelő néhány galamb unalmas turbékolásával, majd a forróság elől az árnyékos sarkokban menedéket kereső bundáskutya egyenletes lihegésével, a lugas falának alját kívül-belül burkoló puha és korhadt deszkák pattogásával és roppanásával; s a barnássárgavörös furcsa napesti világosság mindezeket nemcsak hogy felszabadította a durva fény tűrhetetlen hatása alól, hanem káprázatos könnyedséggel eltüntette és megsemmisítette, az égaján jelentkező sötétség torkába úzte azt a kegyetlen fényt; a növények, fák és tárgyak fellélegeztek, illatuk, leheletük felszállt, a fű, a rózsza, az öreg körtefa, az irisz és a porhanyós föld lehelete, a kert, a deszkák és a téglák lehelete, a lugas deszkái és az azokat bevonó fehér olajfesték lehelete, a házfalakról, a repedezett mészfelületről málló por és a szőlőtöke meg a zsenge örökzöld állata, és a folyóparti fűz fiatal lombjának és törzsének, virágjának illata, a folyó, a szelíd, lusta víz, és az est első harmatának lehelete, ezek az egybegyűlt és egymással keveredett illatok mind, ez az egész világillat szétáradt a kertben, és a lugasra tódult, egészen elborította, majd az oszlopok és a levelek közé fészkelte magát; és a fényességgel, a felszabadult és mérhetetlen illatgomollyal kitöltött lugas egyszerűen természetellenes külsőt öltött, s a felélénkült alkonyati színek, a súlyosbodó illatok pihenőjévé, a természet változásainak székhelyévé lett; és nemcsak hogy tisztán látszottak a fehérre festett tartópillérek és oldal-

deszkák, a festékek kevert ragyogó lakkba, a barnássárgavörös fényben enyhén hullámszerű látszó felületre ragadt porszemek, hanem, mi több, a lugas falán és gerendáin, a puha fenyődeszkákon láthatóvá váltak a hajszálvékony párhuzamos ecsetnyomok is, a haránt elfűrészelt csomók érdekessége mindinkább átütött a homályon és az éles árnyékoknak köszönhetőleg kivehetőbbé vált, azok az árnyékok pedig a kidomborodó részecskék mellett jelentkeztek, és észrevétlenül nőttek, úgyhogy a fehérre festett deszkák felszíne már nemcsak töretlenségéből, fényéből veszített, hanem fehérsége is tünedezni kezdett, szürkévé vagy valamilyen sápadt csillámlássá változott, majd vele együtt eltűnt a csalóka világosságot kísérte barnássárga-rózsaszínű visszfény is; és az imént még olyan tisztán látható fürt, az áttetsző szemek, a bennük sejlő magok kis csoportjai és a héjat lepő por, az oly egészségesnek és érettnék látszó szőlőfürt, amely a saját csodás világosságában önnön termése, szaporodása örökkévalóságát jelezte, már majdnem árnyékban, ön-maga árnyékában volt; a szőlőbogyók sötét fele mintha egybeolvadt volna, mindinkább növelvén az árnyékot, a fényes felületek csak egy-egy ragyogó gyűrűvé vagy ponttá zsugorodtak, s az egész fürt egyetlen folyton terjedő, sötétlő hűvös folttá változott; és minden más: a pázsit, az iriszbokor, a rózsza, amit csak láthatott, a kis szőlőskert és az öreg körtefa is elveszítette színét, legszebb külsőjét, sajátosságát, teljességét, pedig azok örökösnek tűntek; minden fényehagyottá, csak önmaga árnyékává változott, minthogy az a bűvöletes világosság is csak élettelen, minden ragyogását, erejét veszítette, elhasznált fénysugár volt már, gyorsan fogyasztották a minden oldalról érkező árnyak, mintha annak a régen eltűnt, de egykor perzselő világosságnak a kihunytt visszfényei lettek volna, sőt, mintha maga az a világosság tért volna vissza, vagy annak visszája, árnyvilága ismét földre szállván érintkezett volna a zölddel és a tárgyakkal, amelyek akkor, úgy látszott, megfosztották ragyogásától és megajándékozták sötétségükkel, és amelyeken most az a kijátszott fény, az a sötétség bosszút áll a vereségért, fény és árnyék egymást oltják, szürkületbe, jellegtelenség homályába hullanak, a semmibe, amely lassan, de biztosan mindent utolér, mindent elnyel, azt a lugast is, karcsú oszlopait, pilléreit, szőlőtökéjét, folyondárját, egy kis ideig még csak e csodák kitartó szemtanúját, a fehérítő fonott asztalt és az azt körülvevő három fehér karosszékét kímélvén, és a negyediket, amelyben a szemlélő ült, és talán magát a szemlélőt is.

Vasagyi Mária fordítása